

Libris.RO

Respect
RAPHAËL DARGENT

MARIA ANTOANETA PROCESUL REGINEI

Traducere din limba franceză de Ramona-Eliza Dumitrescu

Prefață de Florin Turcanu

Corint
BOOKS

—2018—

Cuprins

Prefață	5
Cuvânt-înainte	13
Principalii protagonisti, martori și/sau complici	19
Prolog. De la un tribunal la altul. Acuzată Maria Antoaneta, ridicați-vă!	23

Prima parte

ACUZAREA

O regină tot mai nepopulară (1770-1788)	33
Proba numărul 1 – O altă Medee?	35
Proba numărul 2 – O căsătorie funestă	52
Proba numărul 3 – Insolentă și mândră	66
Proba numărul 4 – Nepăsătoare și superficială	82
Proba numărul 5 – Legături primejdioase?	95
Proba numărul 6 – Austriaca	110
Proba numărul 7 – Omul regelui	126
Proba numărul 8 – Afacerea Colierul	145
Proba numărul 9 – Doamna Deficit	159

ARESTAREA

<i>Întâmplări fatale</i>	171
(1788-1792)	171
Proba numărul 10 – <i>Slăbiciunea regelui</i>	173
Proba numărul 11 – <i>O regină curajoasă</i>	190
Proba numărul 12 – <i>Fuga</i>	206
Proba numărul 13 – <i>Jocul dublu</i>	224
Proba numărul 14 – <i>Trădarea</i>	242
Proba numărul 15 – <i>Invazia</i>	258
Proba numărul 16 – <i>Capitularea</i>	272

Partea a treia
CONDAMNAREA

<i>Un sfârșit cumplit</i>	
(1792-1793)	285
Proba numărul 17 – <i>Închisoarea Temple</i>	287
Proba numărul 18 – <i>Văduva Capet</i>	303
Proba numărul 19 – <i>Anticamera morții</i>	317
Proba numărul 20 – <i>Un proces politic</i>	334

Epilog. Vinovată sau inocentă? O chestiune

<i>de suveranitate</i>	353
------------------------------	-----

<i>Bibliografie selectivă</i>	365
-------------------------------------	-----

<i>Index</i>	369
--------------------	-----

acuzată, prezentată în mod apărător, fără patru prisă. Păcunidei în înțelegere, în treptele mari răscruzi și întrețină la îndată, în faza dumitării, pe care nu urmărește doar poartă. Privilegii, mărturii și la fine – tensi, mărgine – condamnat și astăzi.

Altă povestea începe să fie, totuși, înțeleasem, redată, și

ALEXANDRA
Înălțoșat înm. Ioh. Brügel O.
(8871-0721)

Proba numărul 1

O altă Medee?

Nu s-ar spune că au vrut să trimită în fața acestei frumoase doamne, știută ca fiind o iubitoare de viață, cel mai hidos dintre strigoi?

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE

O insulă pe Rin

E o masă mare, acoperită cu o catifea stacojie, o masă masivă, o masă grea, ca un obstacol care face trecerea dificilă, un obstacol care se ocolește cu greutate. Dar cine a pus aici masa asta nenorocită? Ce nepotrivire! Greșit: să nu credeți că este acolo din întâmplare. A trebuit mai mult de o oră ca să fie poziționată exact; s-a măsurat și iar s-a măsurat, a fost împinsă puțin spre dreapta, dar nu prea mult; acel colț tras un pic spre stânga, dar doar cât trebuie; și asta milimetru cu milimetru, grad cu grad; în fine, s-a făcut astfel încât această masă, această nenorocită de masă să fie așezată exact acolo unde e, în centrul acestei săli de protocol, ea însăși plasată exact în centrul acestui pavilion de lemn construit în centrul acestei mici insule pe Rin¹. Centrul sălii, centrul pavilionului, centrul insulei: pe scurt, această masă este epicentrul, punctul cardinal unde se

¹ Este vorba despre Île aux Épis, situată la est de Strasbourg, zonă limitrofă neutră în timpul Vechiului Regim (n. red.).

joacă totul. Dar să nu ne lăsăm înșelați: atâta preocupare pentru centru nu este geometrie, e diplomație.

De câte reuniuni, discuții, negocieri a fost nevoie înainte ca această masă să fie pusă aici, într-un final? Câți bărbați în cancelariile lor au vorbit în van, și-au tocit pana? De fapt, această masă este o frontieră; o frontieră imaginară, desigur, dar este frontieră dintre Franța și Austria. Aplecați-vă pentru a privi sub masă, lăsați-vă în jos și observați: nu spuneți că nu e nimic de văzut; înseamnă că nu înțelegeți nimic din această scenă. Faceți un efort și vedeti-o, această linie virtuală, această linie nescrisă, această linie fictivă, dar atât de importantă pe plan diplomatic. Este linia pe care va trebui să o treacă Maria Antoineta de Habsburg-Lorena, micuța arhiducesă de Austria, al 15-lea copil și ultima fiică a împăratesei Maria Tereza, blondă și fragedă copilă de 14 ani, venită aici, pe această insulă de pe Rin, în acest colț verde, la câțiva pași de Kehl și de unde se zărește, în depărtare, ca un deget ridicat, fleșa catedralei din Strasbourg, pentru a deveni, oficial, Delfină a Franței. Prin urmare, această masă, această linie, nu e de ici, de colo.

Sala de protocol, savant decorată, nu este o sală de banchet: se spune că e o „sală de predare”. Ei bine, azi se pregătesc să predea un colet neobișnuit. Am spus „savant decorată”, dar printre bogatele tapiserii care ornează încăperea și pe care cardinalul de Rohan a binevoit să le împrumute pentru această ocazie, una ieșe în evidență și frizează chiar prostul gust. Greu de omis, ea reprezintă povestea tragică a lui Iason și a Medeei. Există totuși trimiteri mai potrivite la o nuntă decât aceasta, care vorbește despre fiul regelui din Iolcos care o neglijeață pe Medeea după căsătorie, iar femeia, nebună de furie, își ucide propriii copii! Conte de Starhemberg este şocat, aşa cum după el a fost și Goethe, când, student fiind la Strasbourg, a vizitat pavilionul Maria Antoineta la fel de nefericită ca Medeea?

Maria Antoineta este acolo, impresionată – cel puțin –, aproape tremurând, privind cu ochii mari acest uimitor tablou. Tare ar vrea să se joace cu șuvitele sale blonde, să le înfășoare pe deget, ar vrea să-și strângă în brațe cățelușul Mops, un carlin la care a trebuit să renunțe, ar vrea să se ascundă după contele Starhemberg, însărcinat cu tranzacția. Tare ar vrea să mai fie puțin copil, dar nimic nu o mai permite, de acum înainte: destinul ei este hotărât, iar coletul e chiar ea. În acest 7 mai 1770, arhiducesa poartă o magnifică rochie de ceremonie adusă de la Viena. Bijuterile îi luminează chipul de un alb lăptos, părul de un blond *cendré*. În pofida ploii, mulțimea a însoțit-o până la trecut podul Kehl, apoi ea și-a continuat drumul până la insula din apropiere. La brațul lui Starhemberg intră Maria Antoineta în vastul pavilion de lemn, pe partea austriacă. Traversând cabinetele austriice și o mică anticameră, contele i-a dat prințesei ultimele sfaturi, apoi amândoi au intrat, înconjurați de doamna responsabilă cu garderoba (*dame d'atour*) și de doamnele de onoare (*dames d'honneur*), în sala de protocol. În mijloc, aşadar, masa-frontieră. Liniștea e totală, niciun cuvânt de bun-venit, nicio prezentare, se privesc unul pe altul, interziși, fără să zâmbească. Doar câteva capete se înclină pentru a se saluta respectuos. De cealaltă parte a mesei, trei bărbați stau în picioare; unul, înalt și uscat, aranjat, cu părul pudrat, cu fața plină și agreabilă, cu o sclipire malicioasă în ochi. Ceilalți doi sunt mai mărunți, aproape insignifianți, având un aer trist. Se pare că este vorba de contele de Noailles, însoțit de cei doi comisari Bouret și Gerard. Maria Antoineta se agăță de mâna lui Starhemberg; nu vrea să îi dea drumul. Ea știe bine că această strângere este ultima care o leagă de țara sa natală, de familia sa, de prietenii de joacă și de lipsa de griji. Conte simte această mână mică strângând-o de asemenea pe a sa, dar el își face doar datoarea. O conduce pe prințesă până la un jilț aflat sub un baldachin

de brocart care tronează în partea din spate a încăperii: fotoliu diplomatic ce separă spațiul în două părți identice, două picioare¹ de partea franceză, alte două picioare de partea austriacă. Apoi dă drumul mâinii fetei. Maria Antoineta este singură acum. Îndată liniștea este întreruptă. Conte de Noailles își începe discursul de bun-venit, apoi comisarul Bouret citește actul de căsătorie. Tânără abia reușește să asculte; i se pare că acest Bouret este foarte corpulent și observă că unul din nasturii vestei sale atârnă într-un fir, ceea ce o face să zâmbească. Oare înțelege că, la finalul lecturii, ea va fi franțuzoaică și nu austriacă? La stânga, ușa care dă spre cabinetul francez este încă închisă. Va face ea și ultimii pași întru parafarea acordului sau se va ridică și va dispărea în fugă? Ar face cu dragă inimă această festă, această insolență, această îndrăzneală de strengărită, cum încă se simte. Ar putea-o tuli spre Schönbrunn cât ai zice pește; și ar fi chiar amuzant. Dar mama ei nu i-ar ierta-o. Ar fi mai mult decât un afront, ar fi un incident diplomatic. Or, această căsătorie cu Delfinul Franței, cu acest Ludovic-August pe care ea nu l-a văzut decât într-un tablou, este, în primul rând, un eveniment ce ține de relațiile internaționale. Astfel se marchează alianța din 1756 dintre Franța și Austria, alianță încheiată între împărăteasă, mama sa, și regele Ludovic al XV-lea.

Fără a permite cea mai mică ezitare, contele de Noailles preia ștafeta de la Starhemberg și ia mâna prințesei, care se ridică și păšește în direcția cea bună. Doamnele austriice o salută și apoi se îndepărtează. Iremedabilul s-a produs: se trece de cealaltă parte a mesei, ușa franceză este deschisă. În spatele acestei uși, Maria Antoineta descoperă o întreagă delegație, multe tinere și un singur bărbat. În centru, un chip mai vîrstnic și mai sever: cel al contesei de Noailles, doamna de onoare. Zâmbetul

¹ Picior – unitate de măsură (n. tr.).

contesei este vizibil forțat, de circumstanță, dar puțin contează, pentru că nimic nu este natural în această ceremonie. Ce poate face Tânără? Ascultându-și doar inima, pe de-a întregul dominată de emoție, se aruncă în brațele contesei și izbucnește în lacrimi. Surpriza odată depășită, doamna de Noailles îi prezintă Casa reginei¹, ducesa de Villars, doamna responsabilă cu garderoba, doamnele de onoare, ducesa de Picquigny, marchiza de Duras, contesele de Mailly și de Saulx-Tavannes, toate foste doamne ale casei Mariei Leczinska, defuncta regină a Franței. În acest 7 mai 1770, pe această insulă de pe Rin, iată că destinul Mariei Antoineta este definitiv trasat.

Mica Antonia

Dar cum arată austriaca? Cel puțin are săni? Astă il preocupă pe Ludovic al XV-lea, care îl întrebă pe comisarul Bouret, la întoarcerea sa de la Strasbourg. Bouret nu știe ce să răspundă; de fapt, el spune că habar nu are, că nu s-a uitat decât la chipul ei și la ochii ei frumoși, însă deloc la pieptul ei. Ce idee! Nu e cel mai important și „primul lucru care se privește la o femeie”²? Regele Franței, un diabol libertin, știe despre ce vorbește. Ieri doamna de Pompadour, azi doamna du Barry au, cu siguranță, cu ce să îl satisfacă. Dar o regină a Franței se alege așa cum se alege o favorită?

Maria Antoineta, „mica Antonia”, cum o strigă mama sa, este, oare, frumoasă? Aceasta este, pe scurt, preocuparea regelui. Cu ceva vreme înainte, el l-a trimis la Viena pe pictorul

¹ Casa reginei era o formă administrativă care cuprindea tot personalul reginei, în perioada Vechiului Regim și apoi în timpul Restaurației (n. tr.).

² Citat de Simone Bertière, *Marie-Antoinette l'insoumise*, în *Les Reines de France au temps des Bourbons*, vol. IV, éditions de Fallois, Le Livre de Poche, 2003, p. 35.

Ducréux pentru a face portretul arhiducesei. Nimeni nu poate sătăcă doar după acest portret, e puțin să spunem că Maria Antoineta are tot ce îi trebuie ca să placă. Ludovic al XV-lea nu se înșală: portretul îi place mult. Ducréux înfățișează, într-adevăr, ceea ce toți observatorii notează: prințesa are un chip de un oval perfect, tenul de un alb strălucitor, pomeții ușor roz, ochii albaștri, o gură mică în formă de inimă, fruntea înaltă, părul bogat. Abatele de Vermond, preceptorul său, îi mărturisea ambasadorului Austriei la Paris, contele de Mercy-Argenteau: „Se pot întâlni figuri mai frumoase, dar nu cred să se găsească unele mai agreabile”¹. Este destul de înaltă, are brațe frumoase, rotunde, mâini mici și – spre satisfacția bătrânu lui Ludovic al XV-lea – un bust destul de generos. Înfățișarea ei este de-a dreptul fermecătoare, ținuta semeată. Aceasta este un detaliu important; ceea ce va fi adesea luat drept expresie a unui caracter orgolios și distant, la micuța Antonia este, de fapt, doar postura ei corporală. Abatele de Vermond confirmă: „Dacă mai crește puțin, francezii nu vor mai avea nevoie de alte indicii pentru a-și recunoaște regina”².

Dar trebuie să fii frumoasă pentru a fi o mare regină? Judecata lui Ludovic al XV-lea nu trebuie să ne inducă în eroare; aici nu este vorba despre frumusețe, ci despre capacitate. Este micuța Antonia la înălțimea a ceea ce se așteaptă de la ea? Este cea dintâi preocupare a mamei sale, împărăteasa Maria Tereza, care se teme mai mult decât de orice de sosirea la Curtea Franței – o curte pe care ea, de fapt, o detestă, unde totul i se pare exagerat, afectat, în critici ca și în laude, o curte pe deasupra renumită pentru moravurile ei laxe. Antonia este atât de

¹ Citat de André Castelot, *Marie-Antoinette*, Flammarion, 2006, p. 12.

² Ibid. p. 13.

naivă și superficială! Astfel, împărăteasa găsește că este urgent să completeze educația fiicei sale; desigur, aceasta vorbește italiano, știe destul de bine să danseze și să cânte la clavecin, dar trebuie, neapărat, să facă progrese în limba lui Molière. Ambasadorul Mercy-Argenteau este deci însărcinat să aducă un preceptor din Franța: va fi abatele de Vermond. O alegere proastă poate, pentru că, dacă prințesa face progrese la franceză și în arta conversației – ea dobândește astfel un redutabil simț al repliei! –, e departe de a fi asiduă în alte domenii și nu se poate spune că abatele de Vermond reușește să îi forțeze firea leneșă. Drama este că Maria Antoineta nu iubește lectura și, de fapt, nu citește ori citește prea puțin și nimic serios. Suntem obligați să constatăm că nu îi place efortul și nu este capabilă de sărgință în ceea ce face. Vermond are, cu siguranță, mult de furcă cu o astfel de elevă, iar aprecierea sa este, fără concesii, următoarea:

Puțină lene și multă superficialitate mi-au îngreunat educația doamnei arhiducese. [...] Ea mă înțelegea când îi prezentați idei simplificate; judecata ei era întotdeauna justă, dar nu puteam să o obișnuiesc să aprofundeze un subiect oarecare, deși simțeam că e capabilă. Am crezut că nu i se putea trezi spiritul decât amuzând-o¹.

Da, Maria Antoineta este usuratică, această trăsătură de caracter nu o va părăsi niciodată, poate doar în cele mai negre ore ale Revoluției. Și această lipsă de seriozitate o va costa scump, presimte mama sa. Antonia nu este capabilă să opteze pentru nimic și nu îi plac decât distracțiile. Nu se poate spune că Tânără e proastă, dar, cel puțin, e superficială și există oare vreo predică mai mare atunci când ești destinat să domnești peste regatul Franței? Nu există o destinație mai rea decât acest

¹ Citat de Stefan Zweig, *Marie-Antoinette*, Grasset, Le Livre de Poche, 1999, p. 14.

regat, unde poporul este atât de excesiv, gata oricând să hu-lească ceea ce nu cu mult înainte ridică în slăvi, unde Curtea de la Versailles este încorsetată de etichetă și de tradiții, pervertită de spiritul flateriei, unde pe virtute se pune atât de puțin preț și care este atât de diferită de cea de la Viena. E ca și cum ar fi condamnată încă de la început micuța Antonia, care nu este deloc formată și a cărei educație nu este încheiată! Să o trimiți astfel în Franța este ca și cum ai arunca un miel fraged în mijlocul lupilor: îl vor devora dintr-o înghițitură! De altfel, Maria Tereza, ca și Vermond, nu pregetă să o pună în gardă pe Tânără fată, să îi hrânească neîncrederea în fața unei țări pe care o consideră periculoasă. Acționând astfel, împărăteasa face o greșală: avertizându-și în acest fel fiica, ea o împiedică de fapt să se integreze pe deplin în țara gazdă. Si pentru că ea nu este dispusă să studieze decât foarte puțin, și pentru că este, categoric, încăpățânată, ei nu insistă și decid, soluție facilă, dar soluție grea de consecințe, să nu o educe, cu adevărat; se ia hotărârea ca prințesa să fie consiliată de mama sa, dădăcătă de Vermond, supravegheată de Mercy; nimic, în fond, pentru a o face să înflorească.

Înainte de asta, Maria Tereza a cerut date despre viitorul soț, nepotul lui Ludovic al XV-lea, care, speră ea, este mai puțin libidinos decât bunicul lui. Acest Delfin fără voie – *fără voie*, este important și trebuie insistat asupra acestui lucru – nu este deloc pregătit, nici psihologic, nici moral, pentru a domni. Printr-un fel de blestem familial – deja! – tatăl său, Louis-Ferdinand, a murit în 1765, fratele său mai mare, ducele de Burgundia, cu un viitor atât de promițător, a murit în 1761, celălalt frate al său, ducele de Aquitania, a dispărut în 1754, anul nașterii sale. Pe scurt, Tânărul, despre care se spune că este stângaci și complexat, este singur; cel mai mic dintre frați, nerăsfățat de natură, el este actorul în al doilea, al treilea rol împins în fața scenei

pentru a-l înlocui pe junele-prim. Ambasadorul Mercy nu este bland în ceea ce îl privește pe Tânărul Ludovic-August: „Natura pare a-i fi refuzat toate darurile domnului Delfin, prin postura și prin cuvintele sale, acest prinț nu anunță decât un spirit foarte limitat, multă stângăcie... și niciun pic de sensibilitate”¹. Maria Tereza a cerut un portret al Tânărului, iar Ludovic al XV-lea a trimis la Viena trei stampe ce îl reprezentau, pe fundul unei câmpii, al unei clopotnițe și al unei mori, pe „mon-seniorul Delfin muncind”. Acela să fie viitorul rege al Franței, mânând un cal de povară, înconjurat de frații săi? Tânără Antoaneta nu a avut nimic de comentat și l-a găsit pe Tânăr pe gustul său. Logodna a fost deci anunțată și, după etapa durelor negocieri, contractul de căsătorie a fost redactat, locul în care avea să fie încredințată mireasa ales – o insulă pe Rin – și detaliile ceremoniei stabilite.

La 17 aprilie, Antonia, în prezența mamei sale, a fratelui său Iosif, a marchizului de Durfort, ambasador al Franței, și a tuturor ministrilor, a renunțat public la succesiunea ereditară a Austriei. Pe 19, la sfârșitul după-amiezii, toată Curtea de la Viena a mers la Biserică Augustiniilor pentru a sărbători căsătoria prin procură; arhiducele Ferdinand a jucat rolul Delfinului și a îngenuncheat alături de sora lui în fața altarului. În acele zile, festivitățile au ajuns la apogeu, iar Antoaneta era sclipitoare. Dar, pe măsură ce se apropiua ziua plecării, Tânără a început să realizeze ce i se întâmpla, iar îngrijorarea împărătesei în privința viitorului s-a dublat. Ceasul recomandărilor sosise.

Să vorbești fanțuzește, să gândești nemțește

La 21 aprilie, Maria Tereza redacta pentru fiica sa un „regulament de citit în fiecare lună”. După ce i-a cerut să fie vigilentă

¹ Stefan Zweig, *Marie-Antoinette*, pp. 12-13.

în privința rugăciunilor de dimineață și a celor de seară și să dea dovedă de cel mai mare respect la intrarea în biserică, ea i-a cerut să o informeze mereu cu privire la cartea pe care o are la slujbă și, în privința lecturilor, să nu citească „nicio carte, nici chiar una oarecare, fără a fi cerut în prealabil permisiunea confesorului său”. Apoi urmău câteva instrucțiuni speciale privind conduita sa la Curte, unde împărăteasa o sfătuia pe fiica sa să stea departe de diversele tabere și să rămână pe cont propriu:

Nu vă asumați să dați recomandări; nu ascultați pe nimeni, dacă vreți să fiți liniștită. Nu fiți curioasă; mă tem mult de aceasta în ceea ce vă privește. Evitați orice fel de familiaritate cu oamenii mărunti. [...] Trebuie și să știți să refuzați. [...] Îi veți trimite la [domnul și doamna de Noailles] pe toți cei care vă vor vorbi despre interesele lor, spunându-le cinstit că, fiind domnia voastră însivă o străină, nu puteți să vă permiteți să recomandați pe cineva regelui.

Maria Tereza se temea, de asemenea, de imprudență și chiar de insolență Mariei Antoineta: „Dați răspunsuri agreabile tuturor, cu grație și cu demnitate: o puteți face dacă vreți. Să nu vă fie rușine să cereți părerea tuturor, dar nu faceți decât după cum vă dictează mintea”¹.

La 4 mai îi scrie iarăși fiicei sale, pe atunci în drum spre Strasbourg. Cu recomandări și mai clare și, poate, mai politice. Cu privire la Delfin: „Femeia îi este întru totul supusă soțului său și nu trebuie să aibă nicio altă preocupare în afara de aceea de a-i placea și de a-i face voile”² – *a-i face voile*, altfel spus: să nu pară că o interesează politică, să pară că stă la locul ei. În ceea ce îl privește pe Ludovic al XV-lea: „Iubiți-l, fiți supusă, încercați

¹ Marie-Antoinette. *Correspondance (1770-1793)*, ediție îngrijită și adnotată de Évelyne Lever, Tallandier, 2005, pp. 41-44.

² *Ibid.*, p. 45.

să îi ghiciți gândurile, nu va fi niciodată îndeajuns din clipa în care nu veți mai fi lângă mine”¹ – încercați să îi ghiciți gândurile, altfel spus: amestecați-vă totuși în chestiunile politice, fiți un agent de informații austriac. Chiar dacă împărăteasa nu îi încredințează încă nicio misiune politică fiicei sale – acest lucru se va întâmpla mai târziu –, este clar că în mintea ei acest mariaj trebuie să fie util. Util, desigur, străngerii legăturilor franco-austriece, dar util mai ales intereselor Vienei. De altfel, împărăteasa situează de la început corespondența cu fiica ei sub pecetea confidențialității și a secretului, punându-se ea însăși într-un raport direct cu fiica sa, un raport de încredere, aproape un raport de supunere – a fetei – față de mamă. Mărturie stă și această atenționare formulată de Maria Tereza: „Rupeți-mi scrisorile, ceea ce îmi va permite să vă scriu mai deschis; voi face la fel cu ale domniei voastre”².

Această căsătorie, evident, nu este una din dragoste – și de ce ar fi? Capetele încoronate și odraslele lor nu se căsătoresc decât din interes dinastic sau politic. De multă vreme, Austria lupta împotriva Franței. Cele două țări erau ereditari inamice, cel puțin de pe vremea lui Francisc I. În timpul Războiului pentru succesiunea la tronul Austriei, între 1741 și 1748, împărăteasa Maria Tereza înfruntase Franța, aliată cu Prusia lui Frederic al II-lea. Pierduse atunci Silezia. Dar după război Ludovic al XV-lea, abandonat de regele Prusiei, se îndreptase către Viena. Această schimbare de alianțe, niciodată înțeleasă de către popoare, mai ales de către francezi, rămași funciar ostili Austriei, fusese parafată prin Tratatul de la Versailles de la 1 mai 1756. Micuța Antonia era simbolul acestei alianțe nepopulare. Sigur, putea începe dintr-o poziție mai bună.

¹ *Idem.*

² *Ibid.* p. 44.